

POVEJ, KAKO SE PIŠEŠ IN POVEM TI, OD KOD SI

POJAVLJANJE IN POMEN PRIIMKOV UČENCEV OŠ RODICA DANES
V PRIMERJAVI S PRIIMKI UČENCEV JARŠKE ŠOLE PRED STOTIMI LETI

Raziskovalna naloga s področja slovenščine

Avtorici: Ana Lamberšek in Meta Plaznik, 7. razred

Mentorici: Vilma Vrtačnik Merčun, prof. geogr. in soc.
in Sabina Burkeljca, prof. slov. in univ. dipl. bibl.

OSNOVNA ŠOLA RODICA

CILJI RAZISKAVE

- Kateri so najpogostejši priimki na naši šoli?
- Kateri so bili najpogostejši priimki na jarški šoli pred stotimi leti?
- Od kod izvirajo priimki učencev naše šole?
- Od kod izvirajo stari priimki učencev jarške šole?
- Koliko priimkov učencev je danes istih na OŠ Rodica kot pred stotimi leti v jarški šoli?

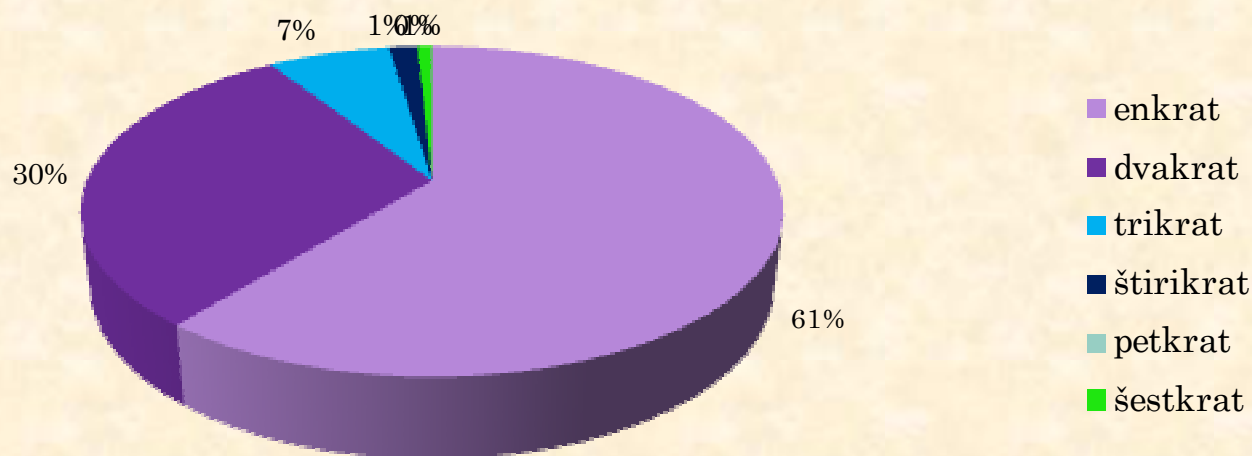
METODE DELA

- izpis priimkov vseh učencev po abecedi
- prebiranje literature o izvoru priimkov
- izpis priimkov vseh učencev iz starih redovalnic jarške učiteljice Angele Janša
- iskanje razlag za posamezne priimke (NUK, Slovanska knjižnica v Ljubljani)
- analiza rezultatov raziskovanja

POGOSTOST PRIIMKOV DANES

Pogostost priimkov učencev OŠ Rodica v šol. letu 2009/2010

393 različnih priimkov (od 590 učencev)

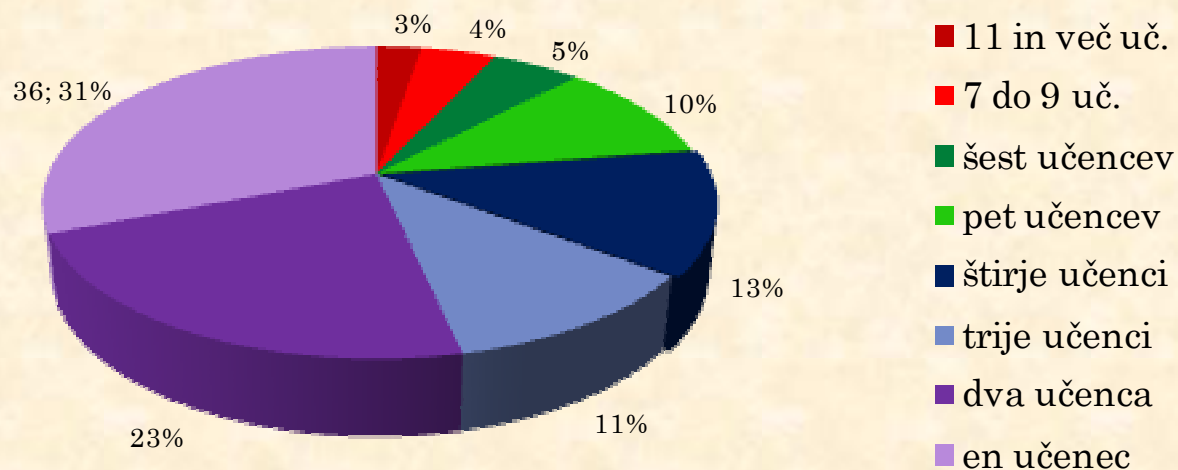
Najpogostejši priimki so:

- 6 x: Grošelj, Horvat, Resnik
- 4 x: Cerar, Gostič, Leben, Brnot, Podbevšek, Zakrajšek
- 3 x: 26 priimkov – 7 %
- 2 x: 116 priimkov – 30 %
- 1 x: 235 priimkov – 61 %

POGOSTOST PRIIMKOV NEKOČ

Pogostost priimkov učencev jarške šole pred sto leti

37 % starih priimkov je še danes na šolskem območju

116 različnih priimkov učencev jarške šole

Najpogostejši priimki so:

- 10 x in več: Žagar, Martinec in Janežič
- 7–9 x: Šteblaj, Tancek, Zalokar, Štembal, Maček
- 6 x: Kavčič, Kramar, Novak, Platnar, Slabič, Šuštar
- 5 x: Čepelnik, Gabrič, Glasič, Grbec, Intihar, Košak, Nahtigal, Stele, Šesek, Škraba, Polž in Tič

IZVOR PRIIMKOV

IMENOSLOVJE (onomastika) – razlaga lastnih imen

ETIMOLOGIJA – razlaga imena po izvoru

Za raziskovanje sva uporabili izsledke naslednjih avtorjev (leto objave):

Ivan Koštial (1927)

Anton Debeljak (1946)

Anton Breznik (1967)

Franc Jakopin (1977)

Juš Makovec (1987)

Janez Keber (1982–2001)

Silvo Torkar (2002)

Pavle Merku (1982–2004)

DELITEV PRIIMKOV PO IZVORU

Ivan Koštial (revija Mladika, 1927)

»Vsi priimki se dajo razdeliti v šest skupin:

- iz osebnih (krstnih) imen;
- po telesnih in duševnih svojstvih;
- po obrti, stanu in službi;
- po prejšnjem bivališču;
- po legi hiše ali posestva in
- po hišnem znamenju.« (I. Koštial, 1927, str. 114).

FUNKCIJE PRIPONSKIH OBRAZIL

- - **šek, -nik**: nastanek iz krajevnih imen (Kavšek – iz Kala, Semprimožnik – iz Sv. Primoža)
- - **ar**: iz poklica, naziva, funkcije ali krajevnega imena (Lončar, Učakar, Ravnikar, Humar)
- - **ič, -ovič, -čič, -šič, -e, -ec, -ic, -ac**: izpeljava iz imena staršev (Florjančič, Kobetič – iz Jakob, Kovačič – iz Kovač, Pavlič – iz imena Pavel, Ropič – iz Rupert)
- -**olja**, (npr. Ferfolja) –**elj** (npr. Koželj) – so bili značilni za ljudi, ki so bili malo navihani ...

Priimki so se spreminjali.

- npr. **Tkalec** – Tekavc – Kalec – Kalčič – Kavčič ...

SPREMINJANJE PRIIMKOV

Cepelnik, Čepelnik, Čepolnik; Glasič, Glašič (pred sto leti);
Grbec – danes Gerbec; Homar, Humar (danes);
Horvat, Hrovat (danes); Janežič, Janželj (pred sto leti);
Jerše, Ješe (danes); Koščak, Košak – danes Košak;
Ogrinc – danes Vogrin; Repar – danes Repar, Repas;
Rojec – danes Rojs; Rozman – danes Rozman, Rožman;
Širc – danes Šircelj; Škraba – danes Škrabar;
Škrjanec, Škorjanc, Škrjanec – danes; Šuštar – danes Šušteršič;
Tkalec – danes Tekavc; Vrenk – danes Vrenjak.

PRIIMKI IZ OSEBNIH IMEN

patronimik: Peter – Petrič = Petrov sin; ali

metronimik: Jera – Jerič = Jerin sin

STARI PRIIMKI:

Gabrič – patronimik iz imena Gabrijel, **Janežič, Janželj** – iz imena Janže, Janez, **Japelj** – iz imena Jakob, **Jeretina** – Iz Juretina, **Jerše** – iz imena Jera, končnica –še je starejšega izvora, **Lekše** – iz imena Luka, **Lipovec** – iz imena Lipej, ta iz Filip, **Majdič** – metronimik, Majdin sin, **Pavli** – iz imena Pavel, **Pirnat** – iz Pernat, Pernhard, Bernhard, sv. Bernard; **Repar** – iz Repe, Rupe, Rupert; **Rozman** – iz imena Oranže, Erazem; **Tomažič, Tomelj** – iz imena Tomaž ...

PRIIMKI IZ OSEBNIH IMEN – DANES

Andrejič, Andrejka – iz imena Andrej; Blaž, Blažič, Blažinič – iz imena Blaž, Cvetko, Florjančič – iz imena Florijan, Gorše – iz imena Gre-gor, Jakopin – iz Jakob, Jerman – iz nem. imena Herman, Ješelnik, Juhant – iz Ješe-Juše-Juh-Joahim; Kobetič – iz Kobe, iz Jakob; Lavrač – iz imena Lavrencij; Merše – iz Morše, Movre, Maver; Mihalič, Mihelič, Mihelčič – iz Mihael; Misson – iz imena Ljutomisla, tudi Missia; Oršič – iz Oraš, Oranže, Erazem; Primožič – patronimik iz imena Primož; Renko – iz Lovrenc; Stojc – iz Stojko, Stojan; Štepec – iz Štefe, Štefan; Ules – iz Ule, Veleb, Filip

PRIIMKI PO KRAJU ALI LEGI HIŠE

STARI PRIIMKI

Cedilnik – iz kraja, kjer se cedi voda, pri izviru;

Javornik – po legi hiše, poleg javorja,

Močilnikar – človek, ki živi blizu močvirnatega kraja;

Novak – pomeni priseljensec, novinec, kmet na novi zemlji;

Ogrinc, Vogrinc – prišlek iz Ogrskega, Oger ali Madžar;

Ravnikar – izvira iz kraja bivanja – na ravnini;

Velkavrh – prihaja iz Velikega Vrha;

Zalokar – prihaja iz kraja Zaloka ali Zaloke ali nekdo, ki je imel hišo za loko.

PRIIMKI PO KRAJU ALI LEGI HIŠE - DANES

Globočnik – prihaja iz globeli, jame ali po kraju, kjer stoji njegova hiša; **Homar** – iz Humar, iz naselja Hum, iz Holmar, ima hišo na holmu, na Gričku; **Horvat**, **Hrovat** – prišlek iz Hrvaške; **Hribar** – doma na hribu ali v kraju Hrib; **Kamenšek**, **Kamin** – iz kraja Kamnik, Kamno, **Kavšek** – prihaja iz Kala; **Korošec** – prišlek s Koroške, **Kotnik** – iz Kota ali ima tam domačijo; **Mlakar** – živi blizu mlake; **Planinc**, **Planinšek** – iz planine, planšarije ali iz kraja Planina; **Prusnik** – prišlek iz Prusije, **Razpotnik** – ima hišo na razpotju; **Resnik** – ima hišo sredi resja; **Turičnik**, **Turšič** – prišlek iz turškega imperija; **Vrtačnik** – z območja z vrtačami ali iz naselja Vrtača

PRIIMKI PO POKLICU ALI POLOŽAJU

STARI PRIIMKI

Cimperman – tesar, mizar;

Gartner – nem. vrtnar;

Hauptman – nem. kapitan, poglavar;

Kramar – trgovec z drobnim blagom;

Pristavec – iz kmečke hierarhije, pristava je manjši grad s pripadajočim zemljiščem in gospodarskimi poslopi, ki pripada graščini;

Šuštar, Šušteršič – nem. čevljar;

Žagar – tisti, ki žaga;

Župec – izpeljanka iz župan

PRIIMKI PO POKLICU ALI POLOŽAJU 2

Bergant – iz Brgant, pomeni ropar; **Dečman** – iz Dežman, iz kmečke hierarhije, nekdo, ki je dajal desetino; **Godec** – muzikant; **Gostič** – iz kmečke hierarhije, gostač; **Kavčič**, **Tekavc** – tkalec; **Knez** – iz stanovskih nazivov; **Kovačič**, **Kovič** – iz poklica kovač; **Kožar** – iz kmečke hierarhije, kozar, kozji pastir; **Kralj** – iz vladarskih nazivov, tudi vzdevek; **Križnar**, **Kržan** – iz Križman, to pa iz kristjan; **Lederer** – nem. usnjar, izdelovalec komatov; **Lončar**; **Mežnar**; **Muller** – nem. mlinar; **Piltaver** – nem. podobar; **Rihtar** – nem. občinski načelnik, razsodnik med občani; **Škarja** – nem. sodni sluga; srednjeveški birič; **Škofljanc** – iz škof ali kot vzdevek; **Zupan** – iz župan

PRIIMKI PO ŽIVALIH 1

Poimenovanje na dva načina: po lastnostih živali ali po hišnih simbolih, ki so nekoč služili namesto številke ali pa so bile lovske trofeje (npr. Merjasec).

Bolha – iz živalskih nazivov ali kot vzdevek; **Brancelj** – iz brencej, kot vzdevek nadležen, vsiljiv, **Kobilca** – samica konja ali lastnost (ženska močne postave); **Kos** – vzdevek po ptici, po hišnem simbolu ali lastnostih; **Maček** – vzdevek izkušen, spreten, prebrisan); **Nahtigal** – iz nem. nočni pevec; **Orhini** – za doseljence, iz orsini, latinsko ursus je medved; **Polž** – obračati se zelo počasi; **Povše** – iz živali polh ali nem. poscher – kamnosek za mlinske kamne; **Tič** – lahkoživ, malopriden; **Zajec** – dobro sliši, rahlo spi, hitro teče, je strahopeten ali pa je hišni simbol

PRIIMKI PO ŽIVALIH – DANES

Adler – nem. orel, bodi močan kot orel; **Bec** – iz ovčje družine, bac; **Bernardič** – nem. Bernhard, je krepak medved; **Gnidovec** – gnida, zajedalec; **Grilj** – vrsta ščinkavca; **Jazbec** – spati trdno kot jazbec, čudaški samotarski moški; **Kokot** – narečno petelin; **Kolbl** – nem. krava, telica v zaničljivem tonu; **Koželj** – 1. kuželj ali pohleven kuža, 2. iz kozelj, 3. kmet, ki je še predel na koželj, ko so drugi že imeli kolovrat; **Lukovič** – nem. luks pomeni ris; **Mežan** – potomec oslice in konja; **Pugelj** – koštrun, oven; debel kot pugelj; **Rak** – iz živali kot hišni simbol ali iz imena Rok; **Sršen** – hud kot sršen, nagle jeze; **Učakar** – ovčar, ovčakar; **Urankar** – vrana; **Volčini** – iz Volčina, povečan iz volk; **Volf** – nem. volk; **Žerjav** – kriči kot žerjav, ima dolg vrat ali iz naselja Žerjav

PRIIMKI PO IZGLEDU–LASTNOSTIH

Cerar – 1. nem. Zehrer, zapravljivec, 2. slov. varianta cerovec, šparovec, oseba, ki varčuje; po barvi las; **Grbec** – po telesni hibi, grbi; **Mali** – po telesnih lastnostih; **Moder** **Modrin** – po bistrosti; **Zor** – rojen ob zori; **Božič** – rojen ob božiču; **Burja** – severni veter, vihrav kot burja; **Capuder** – trga cape ali cunje; **Čerin** – iz črn; **Ferfolja** – frfrati, frfulja je klepetulja, frfrav je površen; **Glavan, Glavič** – človek z veliko glavo, pameten, trmast; **Gorjup** – grenek, zagrenjen, težak človek; **Kešnar** – odlašavec; **Koderman** – skodran človek; **Lapanja** – ima dolg jezik, je neresen; **Majhenič** – patronimik od majhen; **Možina** – ogromni mož po rasti, hud človek, se zna uveljaviti; **Mušič** – nemiren, siten, majhen kot muha, nepomemben; **Narat** – človek, ki je slabe volje; **Smole, Smolič, Smolnikar** – ima smolo, nesrečo; **Trdin** – svojeglavec, trdoglavec; **Vesel** – živahen, vesel človek s smislom za humor

Priimki po vzdevkih – po rastlinah

Hren, Jeglič, Kavka – vinska trta: bela kavka, mala kavka, tudi ptica; **Kokalj, Orehek** – po hišnih znamenjih, ki so služila namesto številk ali po lastnostih človeka.

Priimki po vzdevkih – po predmetih

Burkelca – burkle – podajalnik za krušno peč, burkež, šaljivec;

Centa – cent, majhen denar;

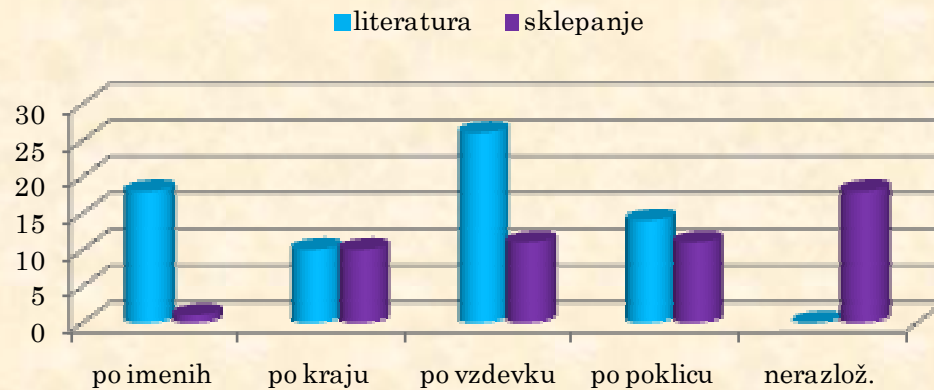
Grošelj – majhen denar, ubožec ali skopuh;

Zgonc – različica besede zvonec, kot hišni simbol.

POMEN IN IZVOR PRIIMKOV

Izvor starih priimkov (po literaturi in sklepanju)

Stari priimki: 119

68 literatura (57 %)

33 sklepanje (28 %)

18 nerazložljivih (15 %)

Izvor današnjih priimkov (po literaturi in sklepanju)

Današnji priimki: 393

197 literatura (50 %)

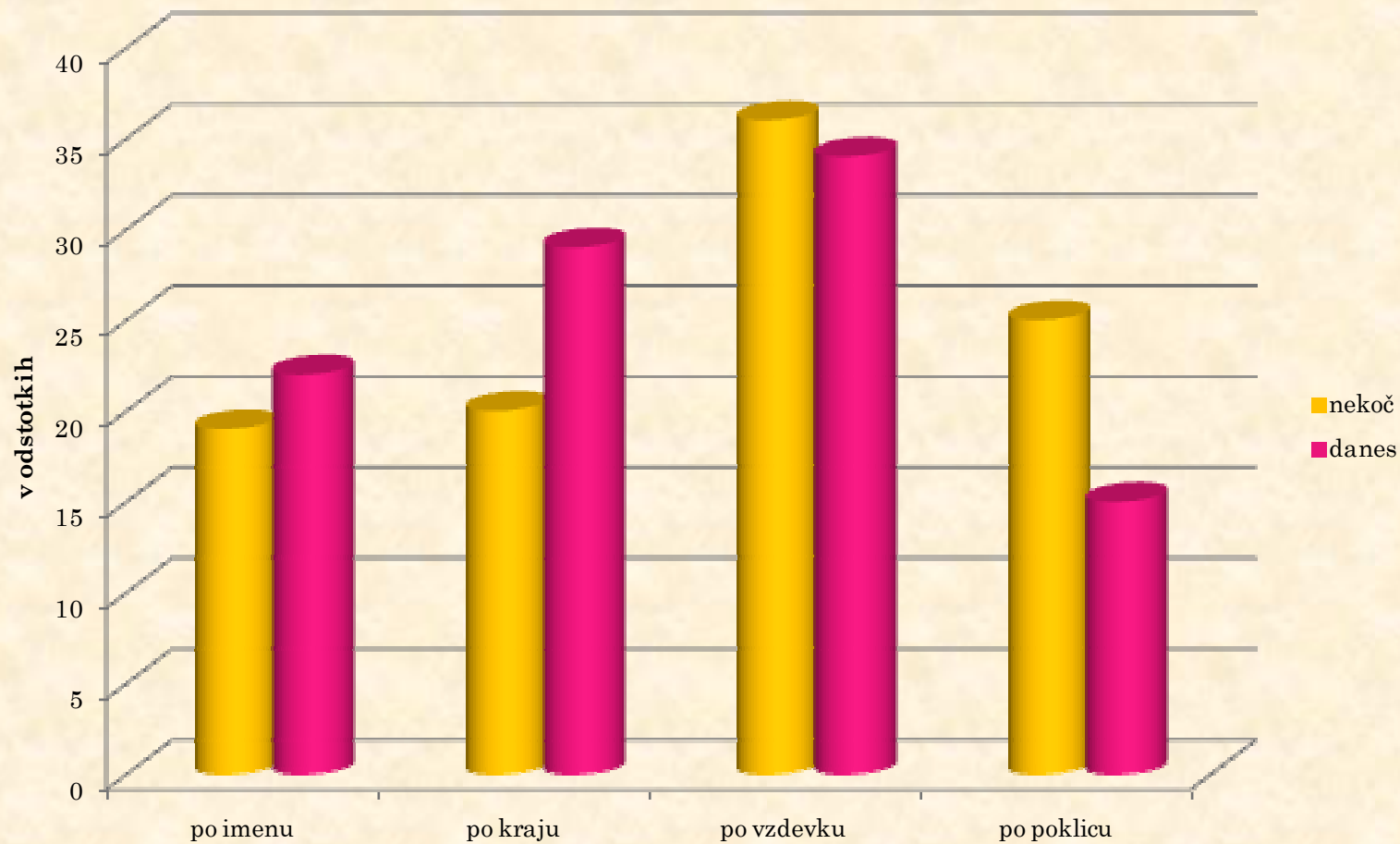
108 sklepanje (27 %)

88 nerazložljivih (22 %)

IZVOR PRIIMKOV NEKOČ IN DANES

Priimki po izvoru (literatura in sklepanje)

PREVERJANJE HIPOTEZ

- Predvidevali sva, da so stari priimki na naši šoli Žagar, Grilj in Petrovič.

Hipoteza se ni potrdila.

Stari priimki, ki so še danes na naši šoli, so:

Cedilnik, Cerar, Cimperman, Jeretina, Kavčič, Kobilca, Kos, Košak, Majdič, Martinec, Mazi, Novak, Pavli, Pirnat, Podbevšek, Ravnikar, Repar, Rode, Rozman, Ručigaj, Škrjanec, Tomažič, Vamplin, Velkavrh in Zalokar

PREVERJANJE HIPOTEZ

»V Sloveniji je 92 tisoč različnih priimkov. ... Samo dva priimka se pojavita več kot desetisočkrat. To sta priimka **Novak** (11.307) in **Horvat** (10.017). Tema po pogostnosti sledijo priimki **Krajnc, Kovačič in Zupančič** – ti se pojavijo več kot petisočkrat – ter priimki **Kovač, Potočnik in Mlakar**.« <http://www.stat.si/>, 27. 2. 2010.

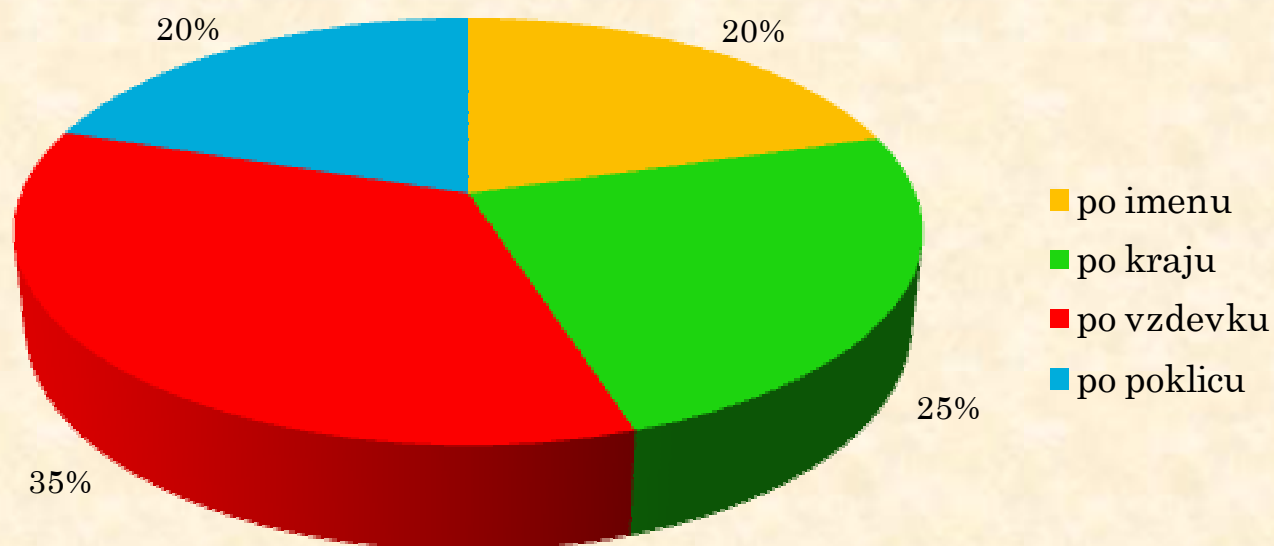
- Ugotavljava, da sta priimka **Horvat in Novak** tudi med najpogostejšimi na naši šoli.
- Od najpogostejših priimkov v Sloveniji se pojavita tudi priimka **Kovačič in Mlakar**.

PREVERJANJE HIPOTEZ

Predvidevali sva, da največ priimkov iz vzdevkov in poklicev.

Izvor vseh priimkov
(jarške šole in OŠ Rodica)

ZAKLJUČEK

- Poznati bi morali kraj in okoliščine, v katerih so ljudje živeli v 15. in 16. stoletju, ko so nastali priimki.
- Raziskati bi morali pisne vire, da bi ugotovili različne zapise priimkov, imena staršev, kraje, izgled pokrajine, lega hiše itd.
- Raziskovati bi morali rodoslovna debla družin.

Priimki so zanimiva jezikovna dediščina našega naroda!

Vsak bi moral biti ponosen na svoje korenine!

